

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 3. oktober 2019
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Marie Jørgensen
Sagsnr.: 2019-0030-2555
Dok.: 1219299

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 282 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 9. september 2019. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Nick Hækkerup

/

Mette Johansen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 282 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren kommentere henvendelsen i REU alm. del - bilag 81, herunder de opsummerede problemstillinger om at retslægerådet anbefaler personer, der ikke er psykisk syge, til behandling i psykiatrien, at domstolene stort set altid følger retslægerådets anbefalinger og at retslægerådets anbefalinger ikke kan ankes, heller ikke selv om retslægerådets vurderinger ikke er i overensstemmelse med mentalerklæringerne?”

Svar:

1. Henvendelsen af 25. august 2019 (REU Alm. del – bilag 81) omhandler Retslægerådets udtalelser i straffesager, hvor den tiltalte har en gennemgribende udviklingsforstyrrelse, som f.eks. infantil autisme. I henvendelsen anføres det bl.a., at Retslægerådet anbefaler, at personer med sådanne udviklingsforstyrrelser placeres i psykiatrien, selvom der ikke er et psykiatrisk behandlingsbehov, at domstolene som udgangspunkt følger Retslægerådets afgørelser, og at rådets afgørelser ikke kan ankes.

2. Retslægerådet er et uvildigt sagkyndigt og rådgivende organ, der er etableret med det formål at afgive lægevidenskabelige og farmaceutiske udtalelser til offentlige myndigheder i sager om enkeltpersoners retsforhold.

Retslægerådet træffer således ikke afgørelser, men afgiver udtalelser til andre myndigheder, herunder domstolene, som herefter træffer en afgørelse. Indsigelser mod en udtalelse, som Retslægerådet afgiver i den forbindelse, kan gøres gældende over for den myndighed, som skal træffe afgørelse på grundlag af udtalelsen. Denne myndighed må herefter tage stilling til, hvilken vægt Retslægerådets udtalelse skal tillægges.

Det er således domstolene, som beslutter, i hvilket omfang Retslægerådets udtalelse skal indgå ved afgørelse af sagen. Den af domstolene truffene afgørelse kan ankes af både den tiltalte og anklagemyndigheden efter retsplejelovens almindelige regler herom.

3. Til brug for besvarelsen af spørgsmålet er der indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, som har oplyst følgende:

”Efter straffelovens § 16, stk. 1, er personer, der på gernings-tidspunktet var utilregnelige på grund af sindssygdom eller lignende tilstand, straffri. Tilsvarende gælder for personer, der er mentalt retarderet i højere grad. Herudover er personer, der på

gerningstidspunktet var mentalt retarderede i lettere grad, straf-fri, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf. Tilsvarende gælder personer, der befandt sig i en tilstand, som ganske må ligestilles med mental retardering, jf. straffelovens § 16, stk. 2.

Rigsadvokaten har fastsat retningslinjer for anklagemyndighe-dens behandling af sager vedrørende psykisk afvigende krimi-nelle i Rigsadvokatmeddelelsen.

Det fremgår heraf, at vurderingen af, om en person er sindssyg mv., er en lægelig vurdering. Denne vurdering foretages i for-bindelse med en mentalundersøgelse.

Mentalundersøgelsen forelægges som regel for Retslægerådet i følgende situationer:

- når sigtelsen angår alvorligere personfarlig kriminali-tet, og den sigtede ifølge mentalerklæringen er sinds-syg eller mentalt retarderet,
- når mentalerklæringen anbefaler dom til anbringelse i institution,
- når der er rejst spørgsmål om anvendelse af forvaring, jf. straffelovens § 70,
- når der er spørgsmål om at anvende foranstaltninger for personer omfattet af straffelovens § 73,
- når der er tvivl om, hvilken foranstaltning der er bedst egnet til at forebygge lovovertrædelser, eller der i øv-rigt er andre tvivlsspørgsmål vedrørende sanktions-spørgsmålet, eller
- når der i øvrigt foreligger særlig anledning til, at rådets erklæring om sanktions-spørgsmålet indhentes. En særlig anledning kan foreligge, når der ikke i mentaler-klæringen anbefales en særforanstaltning, men hvor der i sagen er oplysninger om, enten at sigtede tidligere har været indlagt på psykiatrisk afdeling, eller at der tidligere har været iværksat foranstaltninger over for sigtede.

Når det ud fra en lægelig vurdering må antages, at tiltalte var sindssyg på gerningstidspunktet eller befandt sig i en tilstand, der må ligestilles hermed, foretager anklagemyndigheden en juridisk vurdering af, om tiltalte var utilregnelig på baggrund heraf. Hvis tiltalte – på trods af sindssygdom mv. – har været til-regnelig på gerningstidspunktet, kan retten idømme almindelig straf.

Hvis en person frifindes for straf efter straffelovens § 16, kan retten i medfør af straffelovens § 68 bestemme, at der skal anvendes andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Det kan f.eks. være dom

til psykiatrisk behandling, anbringelse i psykiatrisk afdeling eller anbringelse i institution for personer med vidtgående psykiske handicap mv.

Straffelovens § 69 vedrører personer, som ikke er omfattet af straffelovens § 16, men som på gerningstidspunktet befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner. I modsætning til § 16 er udgangspunktet i straffelovens § 69 i disse tilfælde almindelig straf, men retten kan, hvis det findes formålstjenligt, i stedet for at idømme straf træffe bestemmelse om foranstaltninger efter straffelovens § 68, 2. pkt., det vil sige de foranstaltninger, som anvendes over for personer, der er sindssyge eller mentalt retarderede. Efter omstændighederne kan der også som foranstaltninger anvendes bestemmelser om tilsyn og om ophold – eventuelt efter tilsynsmyndighedens bestemmelse – på kriminalforsorgens institutioner, f.eks. pensioner eller institutioner under regioner eller kommuner, f.eks. ungdomsinstitutioner, plejehjem eller lignende.

Det er anklagemyndigheden, der afgør, hvilken sanktionspåstand der skal nedlægges, herunder hvilken foranstaltning der efter anklagemyndighedens opfattelse er mest formålstjenlig for at forebygge lovovertrædelser. Anklagemyndighedens vurdering foretages bl.a. på baggrund af kriminalitetens art, forstraffe, eventuelt tidligere foranstaltninger, proportionalitet, formålstjenlighed mv. De lægelige udtalelser – herunder Retslægerådets anbefaling – er vejledende for anklagemyndigheden, men indgår i anklagemyndighedens vurdering med stor vægt.

Der henvises i øvrigt til Betænkning nr. 1372/1999 om tidsbegrænsning af foranstaltninger efter § 68 og § 69, kapitel 2, afsnit 3, punkt 4, hvor det vedrørende mentalt retarderede anføres, at der som udgangspunkt ”ved valget af påstand i sager mod åndssvage kriminelle er tale om en konkret vurdering, hvori de lægelige erklæringer om den pågældende, navnlig fra Retslægerådet, må tillægges betydelig vægt”.

Rigsadvokaten har til brug for besvarelsen indhentet en udtalelse fra de regionale statsadvokater, der får forelagt alle foranstaltningssager samt fører kontrol med området.

De regionale statsadvokater har oplyst, at det er deres umiddelbare vurdering, at både de mentalundersøgende overlæger og Retslægerådet i forhold til personer omfattet af straffelovens § 69 som udgangspunkt anbefaler en foranstaltning, der anvendes til personer, der er sindssyge (psykiatrisk behandling), hvis der anbefales en foranstaltning frem for almindelig straf.

De regionale statsadvokater har endvidere oplyst, at det forekommer, at anklagemyndigheden ikke følger Retslægerådets

anbefaling ved valg af sanktionspåstand. Således kan anklagemyndigheden ud fra en samlet vurdering af f.eks. tilregnelighed, retssikkerhed, proportionalitet eller formålstjenlighed nedlægge påstand om almindelig straf, selvom Retslægerådet har anbefalet en foranstaltning. Anklagemyndigheden kan endvidere påstå en mere eller mindre indgribende foranstaltning end anbefalet af Retslægerådet.

Endelig har de regionale statsadvokater oplyst, at det efter deres opfattelse er relativt sjældent, at domstolene vælger at gå imod Retslægerådets anbefalinger, med mindre enten forsvareren eller anklageren har nedlagt påstand herom.”

Til brug for besvarelsen af spørgsmålet er der endvidere indhentet en udtalelse fra Retslægerådet, som har oplyst følgende:

”I de straffesager, som anklagemyndigheden forelægger for Retslægerådet, modtager Retslægerådet alle straffesagens akter herunder mentalerklæringer. Retslægerådet lægger de lægelige akter inklusiv mentalerklæringer til grund for vurderingen af den psykiatriske indplacering.

Desuden vurderer Retslægerådet om:

- Den sigtede findes sindssyg, i en med sindssygdom ligestillet tilstand eller mentalt retarderet, jfr. straffelovens § 16.
- Den sigtede findes i en tilstand af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, jfr. straffelovens § 69
- Den sigtede ikke frembyder tegn på psykisk lidelse.

Såvel den psykiatriske indplacering som arten af det den kriminalitet, den pågældende er sigtet for, den sigtedes behandlingsbehov og en lægeligt begrundet vurdering af evt. fare for omgivelserne har betydning for Retslægerådets anbefaling af, hvilken foranstaltning der efter rådets vurdering konkret vil være mest formålstjenlig, jfr. straffelovens § 68. Retslægerådet kan som foranstaltning anbefale almindelig straf, en psykiatrisk særforanstaltning eller en kommunal særforanstaltning.

Når Retslægerådet anbefaler særforanstaltninger, anvendes som udgangspunkt de foranstaltningstyper, der er anført i Rigsadvokatmeddelelsen "Psykisk afvigende kriminelle".

For så vidt angår de gennemgribende psykiske udviklingsforstyrrelser, som f.eks. infantil autisme, er der tale om en psykiatrisk diagnose (DF83-89), som i strafferetlig henseende kan henføres til straffelovens § 16 eller § 69. Denne vurdering baseres på omfanget af symptomer herunder begavelsesniveau. Det er Retslægerådets opfattelse, at der ofte er brug for såvel psykia-

trisk som socialpædagogisk indsats til personer med gennemgribende udviklingsforstyrrelser.

Retslægerådes udtalelse med hensyn til foranstaltninger til personer med diagnoser inden for de gennemgribende udviklingsforstyrrelser er udtryk for en konkret afvejning af ovennævnte hensyn. En psykiatrisk særforanstaltning med mulighed for udskrivning er ikke til hinder for, at kommunen sideløbende og evt. i samarbejde med psykiatrien tilbyder ophold på kommunal boinstitution.”